

QUAN HỆ ẤN ĐỘ - NGA: 75 NĂM HỢP TÁC VÀ PHÁT TRIỂN

India - Russia relations: 75 years of cooperation and development

PHÙNG THỊ THẢO*

Ngày nhận bài: 06/5/2025, ngày gửi phản biện: 12/6/2025, ngày duyệt đăng: 19/6/2025

Là hai quốc gia rộng lớn trên thế giới, Ấn Độ và Nga có mối quan hệ lịch sử lâu dài. Mối quan hệ này đã trải qua chặng đường 75 năm hợp tác và phát triển. Năm 2022 là năm kỷ niệm 75 năm quan hệ hợp tác Ấn Độ - Nga. Với mục tiêu làm rõ các giai đoạn lịch sử, các lĩnh vực trong quan hệ Ấn Độ - Nga, bài viết “Quan hệ Ấn Độ - Nga: 75 năm hợp tác và phát triển” tập trung phân tích: (i) quan hệ Ấn Độ - Liên Xô trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh; (ii) một số lĩnh vực hợp tác trong quan hệ Ấn Độ - Nga ở thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh gồm hợp tác trên lĩnh vực an ninh - quốc phòng, hợp tác kinh tế và hợp tác văn hóa. Bài viết cho thấy quan hệ Ấn Độ - Nga luôn duy trì xu hướng hợp tác chặt chẽ trên các phương diện. Điều này không chỉ giúp đem lại cho Ấn Độ và Nga những lợi ích quan trọng mà còn giúp duy trì thế cân bằng chiến lược ở khu vực châu Á.

Từ khóa: Hợp tác, phát triển, quan hệ Ấn Độ - Nga, 75 năm.

India and Russia, two vast countries in the world, share a long-standing historical relationship. These relations have gone through 75 years of cooperation and development. The year 2022 marked the 75th anniversary of India - Russia relations. With the goal of highlighting the periods and areas in India - Russia relations, the paper titled “India - Russia: 75 years of cooperation and development” focused on (i) an overview of India - Soviet Union relation during the Cold War; (ii) several areas in India-Russia relations in the post-Cold War period, including defense, economic, and cultural cooperation. The paper showed that India - Russia relations always maintained their close cooperation in all aspects. This not only offered India and Russia significant benefits but also helped maintain a strategic balance in Asia.

Keywords: Cooperation, development, India - Russia relation, 75 years.

Mở đầu

Năm 1947, Ấn Độ được trao trả độc lập từ thực dân Anh. Đây cũng là thời điểm nền độc lập non trẻ của Ấn Độ đứng trước vô vàn khó khăn. Ở trong nước, Ấn Độ phải đối mặt trước tình trạng chia tách tiểu lục địa Nam Á thành Ấn Độ và Pakistan; sự đa dạng ngôn

* Tiến sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội;
Email: thaopt@vnu.edu.vn

ngữ, tôn giáo, văn hóa; sự trì trệ và yếu kém của nền kinh tế sau khi trải qua ách đô hộ kéo dài gần hai thế kỷ của thực dân Anh. Ở cấp độ quốc tế, đây là thời điểm diễn ra cuộc Chiến tranh Lạnh giữa hai siêu cường Mỹ - Liên Xô và thế giới bị phân cực thành các khối liên minh quân sự - chính trị đối lập như: Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây Dương (NATO), Tổ chức Hiệp ước Đông Nam Á (SEATO), Tổ chức Hiệp ước Trung tâm (CENTO - do Mỹ đứng đầu)... và Hiệp ước Hữu nghị, Hợp tác và Tương trợ Warsaw (do Liên Xô lãnh đạo). Được chính thức thiết lập từ năm 1947, mối quan hệ song phương Ấn Độ - Nga đã trải qua chặng đường 75 năm (1947 - 2022) với nhiều mốc sự kiện lịch sử quan trọng. Để tái hiện mối quan hệ Ấn Độ - Nga trong suốt chặng đường đã qua, bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu lịch sử thông qua việc phân chia mối quan hệ qua các sự kiện lịch sử và trong mối quan hệ cụ thể của hai quốc gia.

1. Khái quát quan hệ Ấn Độ - Liên Xô thời kỳ Chiến tranh Lạnh (1947 - 1991)

Trong bối cảnh Chiến tranh Lạnh (1947 - 1991), các quốc gia nhỏ hơn buộc phải lựa chọn ủng hộ một trong hai khối liên minh quân sự - chính trị lúc bấy giờ nhằm hạn chế ảnh hưởng của siêu cường còn lại, đồng thời mong muốn nhận lại một số lợi ích như vũ khí, viện trợ kinh tế. Ví dụ, Pakistan từng tham gia cả hai khối SEATO và CENTO để đổi lấy nguồn viện trợ kinh tế và quân sự từ Mỹ. Nhận thức rõ những chuyển biến đang diễn ra trong bối cảnh Chiến tranh Lạnh, đồng thời quan ngại sẽ đánh mất tự do, độc lập và quyền tự quyết của Ấn Độ khi tham gia vào Chiến tranh Lạnh, Thủ tướng Nehru quyết định không tham gia các khối liên minh quân sự kể trên. Đây chính là bản chất, là nguyên tắc không liên kết, nguyên tắc trung lập trong chính sách đối ngoại của Ấn Độ trong giai đoạn Chiến tranh Lạnh.

Thực tế cho thấy, trước thập niên 1970 của thế kỷ XX, Ấn Độ trung thành với nguyên tắc trung lập trong chính sách đối ngoại với các siêu cường như Mỹ và Liên Xô nói riêng, với các quốc gia khác nói chung. Tuy nhiên, từ thập niên 1970, những diễn biến mới ở khu vực và quốc tế liên tục tác động đến mối quan hệ Ấn Độ - Liên Xô nói riêng, đường lối đối ngoại của Ấn Độ nói chung: chiến tranh biên giới Trung Quốc - Ấn Độ (1962) và thất bại của Ấn Độ trong cuộc xung đột này; những rạn nứt trong quan hệ Liên Xô - Trung Quốc ở đầu thập niên 60; mối quan hệ đồng minh thân cận giữa Pakistan - Trung Quốc; xu hướng âm lên trong quan hệ Trung Quốc - Mỹ, đặc biệt sau chuyến thăm Trung Quốc của Tổng thống Nixon; tình trạng nội chiến bùng phát giữa hai miền Đông Pakistan - Tây Pakistan (đầu năm 1971) và sự hậu thuẫn của Trung Quốc đối với Pakistan trong cuộc nội chiến này... Tất cả những diễn biến đó đã giải thích lý do tại sao vào ngày 9/8/1971, Chính quyền Indira Gandhi quyết định ký kết Hiệp định Hòa bình, Hữu nghị và Hợp tác với Liên bang Xô Viết¹. Hiệp định này bao gồm tổng cộng 12 điều và có hiệu lực trong 20 năm (9/8/1971 - 8/8/1991). Trong đó, Điều IX của Hiệp định rất đáng chú ý khi quy định: “Trong trường hợp một trong hai bên tham gia ký kết Hiệp định phải đối mặt trước tình trạng bị tấn công

¹ Tên tiếng Anh: Treaty of Peace, Friendship and Cooperation between the Republic of India and the Union of Soviet Socialist Republics.

hoặc bị đe dọa, bên còn lại tham gia ký kết Hiệp định này sẽ ngay lập tức tiến hành thảo luận để loại bỏ những mối đe dọa như vậy, đồng thời thực hiện các biện pháp hiệu quả phù hợp nhằm đảm bảo hòa bình và an ninh của các nước có liên quan” (The Embassy of the Russian Federation in the Republic of India, 2021). Với nguyên tắc này, Ấn Độ đã tiến gần hơn với Liên Xô về mặt chiến lược. Nguyên tắc đồng minh này hoàn toàn khác biệt với nguyên tắc trung lập, không liên kết của Thủ tướng Nehru. Thực tế này được minh chứng trong cuộc chiến tranh lần thứ 3 giữa Ấn Độ và Pakistan. Cụ thể, vào tháng 12 năm 1971, cuộc chiến giữa Ấn Độ - Pakistan diễn ra trên diện rộng, Liên Xô đã ủng hộ và hỗ trợ Ấn Độ, đồng thời cùng Ấn Độ hậu thuẫn Đông Pakistan trở thành Nhà nước độc lập Bangladesh.

Sau khi Nhà nước Bangladesh được thành lập, mối quan hệ Ấn Độ - Xô Viết ngày càng phát triển. Cụ thể, vào năm 1974, Ấn Độ tiến hành các vụ thử hạt nhân, Liên Xô không lên án động thái này của Ấn Độ. Ngược lại, Liên Xô quyết định cung cấp nguồn nước nặng cần thiết cho chương trình hạt nhân của Ấn Độ. Trước đó, chương trình hạt nhân này bị đe dọa do Mỹ và Canada cùng ngừng hỗ trợ nguồn nước nặng cho phía Ấn Độ (Tawseef Ahmad Bhat, 2021, p.779). Ngoài ra, Liên Xô và Ấn Độ cũng đẩy mạnh hợp tác trên lĩnh vực chinh phục vũ trụ. Vào ngày 19/4/1975, vệ tinh đầu tiên của Ấn Độ mang tên nhà thám hiểm lừng danh Aryabhata, được phóng từ tổ hợp tên lửa của Liên Xô có tên Kapustin Yar và tổ hợp này được trang bị phương tiện phóng Kosmos - 3M (Tawseef Ahmad Bhat, 2021, p.779). Vào năm 1979, vệ tinh Bahaskara-I của Ấn Độ tiếp tục được phóng từ tổ hợp tên lửa Kapustin Yar (Tawseef Ahmad Bhat, 2021, p.779). Vào thập niên 1980, mối quan hệ Ấn Độ và Liên Xô tiếp tục được mở rộng trên phương diện hợp tác kinh tế. Trong chuyến công du nước ngoài đầu tiên, Thủ tướng Rajiv Gandhi tới thăm Liên Xô (tháng 5 năm 1985) và ký 2 hiệp định kinh tế dài hạn với nước này (Divyabh Manchanda, 2020, p.10).

Mối quan hệ hữu nghị giữa hai quốc gia tiếp tục được duy trì cho đến khi Liên bang Xô Viết tan rã (năm 1991). Sau sự kiện mang tính bước ngoặt này, Ấn Độ và Liên Xô (Liên bang Nga) đều phải đối mặt trước nhiều khó khăn từ bối cảnh trong nước. Hơn nữa, do đặt mối quan tâm chủ yếu vào các mối quan hệ với các nước phương Tây có nền công nghiệp phát triển, Nga dường như không ưu tiên mở rộng quan hệ với Ấn Độ (Divyabh Manchanda, 2020, p.11). Trong khi đó, Ấn Độ cần tập trung nguồn lực để triển khai công cuộc cải cách kinh tế. Tuy nhiên, ở những năm đầu của thế kỷ XXI, mối quan hệ Ấn Độ - Nga tiếp tục được mở rộng và phát triển. Trong cuộc họp thượng đỉnh năm 2000, Ấn Độ và Nga đã ký kết Tuyên bố Đối tác chiến lược thúc đẩy hợp tác song phương trên các phương diện chính trị, thương mại và kinh tế, quốc phòng, khoa học và công nghệ, văn hóa.

2. Quan hệ Ấn Độ - Nga thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh (1991 - 2022)

2.1. Lĩnh vực an ninh - quốc phòng

Thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh, an ninh - quốc phòng tiếp tục là một trong những lĩnh vực hợp tác quan trọng trong quan hệ Ấn Độ - Nga. Ở giai đoạn 1992 - 2021, 65% vũ khí của Ấn Độ được cung cấp từ thị trường Nga, còn lại là Pháp (7%), Mỹ (7%), Israel (7%), Anh (4%) và các nước khác (9%) (Rajan Menon and Eugene Rumer, 2022, p.10).

Hợp tác quân sự thực sự quan trọng trong quan hệ Ấn Độ - Nga. Thực tế cho thấy, Ấn Độ là nước duy nhất đã và đang duy trì Chương trình hợp tác kỹ thuật - quân sự dài hạn với Nga (Debasish Nandy, 2020, p.125). Vào ngày 22/3/1999, hai nước ký kết Hiệp định nhằm huấn luyện đội ngũ nhân sự trong lĩnh vực quốc phòng cho phía Ấn Độ về bảo trì các thiết bị cao cấp tại các khu căn cứ quân sự của Nga. Cũng trong giai đoạn này, để tăng cường hệ thống quốc phòng, phía Ấn Độ đã mua tàu Đô đốc Gorshkov và máy bay tiêm kích phản lực MiG-29 do Nga thiết kế và chế tạo (Debasish Nandy, 2020, p.125).

Trong chuyến công du vào tháng 12 năm 2012 của Tổng thống Putin đến Ấn Độ, hai nước đã ký kết hợp đồng quốc phòng trị giá 2,9 tỷ USD (Debasish Nandy, 2020, p.125). Trong thời gian này, Ấn Độ đã quyết định mua nhiều thiết bị quốc phòng của Nga như máy bay chiến đấu đa năng Sukhoi, máy bay trực thăng vận tải động cơ cỡ trung Mi-17 (có thể lắp đặt thêm vũ khí để trở thành trực thăng vũ trang hạng nặng). Vào năm 2019, hai nước tiếp tục ký các hợp đồng quốc phòng trị giá 3 tỷ USD để Ấn Độ mua tàu ngầm hạt nhân phiên bản mới, thay thế tàu ngầm hạt nhân INS Chakra cho Hải quân Ấn Độ; các hợp đồng trị giá 2 tỷ USD để Ấn Độ sở hữu 464 chiếc xe tăng chiến đấu chủ lực hiện đại T-90 của Nga. Đồng thời, hai nước cùng triển khai dự án sản xuất các loại súng trường AK-203 và AK-103 tại quận Amethi, thuộc bang Uttar Pradesh của Ấn Độ (Debasish Nandy, 2020, p.126). Ngoài ra, trong điều kiện khẩn cấp, Bộ Quốc phòng của Ấn Độ cho phép mua hệ thống tên lửa phòng không tầm ngắn Igla-S của Nga (Debasish Nandy, 2020, p.126).

Bên cạnh đó, Ấn Độ và Nga cũng tiến hành hợp tác quốc phòng trên nhiều lĩnh vực bao gồm: (1) chương trình tên lửa hành trình; (2) máy bay chiến đấu phản lực thế hệ thứ 5; (3) chương trình tàu sân bay INS Vikramditya; (4) chương trình máy bay ném bom Tu-22M3; (5) chương trình máy bay chiến đấu đa năng Sukhoi Su-30MKI; (6) máy bay trực thăng thông dụng cỡ nhỏ Kamov Ka-226 200 được Nga hỗ trợ sản xuất tại Ấn Độ trong khuôn khổ của Sáng kiến Sản xuất tại Ấn Độ (Make in India) (Debasish Nandy, 2020, p.126).

Đặc biệt, Ấn Độ và Nga cùng tổ chức hàng loạt các hoạt động nghiên cứu và sản xuất quốc phòng, đồng thời cũng thường xuyên tiến hành tập trận, diễn tập cho cả ba lực lượng trong quân đội của hai nước, bao gồm lục quân, hải quân và không quân. Thực tế, Hải quân Ấn Độ phối hợp với Hải quân Nga bắt đầu tiến hành các cuộc tập trận chung mang tên Indra kể từ năm 2003 (K. Alan Kronstadt, 2022, p.10). Các bài tập trận chung bao gồm diễn tập cứu hỏa, kỹ thuật chống tàu ngầm và kỹ thuật phòng không... Đến năm 2017, các cuộc tập trận chung giữa Ấn Độ và Nga được mở rộng, bao gồm cho cả ba quân chủng (lục quân, hải quân và không quân).

2.2. Lĩnh vực kinh tế

Trong thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh, mục tiêu đưa quan hệ đối tác kinh tế trở thành trụ cột quan trọng như các trụ cột khác của quan hệ đối tác chiến lược Nga và Ấn Độ là ưu tiên then chốt của cả hai chính phủ. Ngay sau khi N. Modi trở thành Thủ tướng (2014), Ấn Độ và Nga đã đặt ra mục tiêu 50 tỷ USD cho thương mại song phương (Ministry of External Affairs, Government of India, 2016, p.2). Tuy nhiên, đây là mục tiêu đầy khó khăn đối với

cả phía Ấn Độ và Nga. Điều này được thể hiện trong bảng dữ liệu về trao đổi thương mại song phương Ấn Độ - Nga trong giai đoạn 2014 - 2022 dưới đây.

Bảng 2.1. Trao đổi thương mại song phương Ấn Độ - Nga (2014 - 2022)

Đơn vị: Triệu USD

Năm	Xuất khẩu của Ấn Độ sang Nga	Nhập khẩu của Ấn Độ từ Nga	Tổng giá trị thương mại	Cán cân thương mại	Thứ hạng của Nga trong quan hệ thương mại với Ấn Độ
2014-2015	2.097,01	4.249,22	6.346,23	- 2.152,21	33
2015-2016	1.587,81	4.584,98	6.172,79	- 2.997,17	31
2016-2017	1.937,06	5.552,30	7.489,36	- 3.615,25	27
2017-2018	2.113,39	8.573,46	10.686,85	- 6.460,08	23
2018-2019	2.389,47	5.840,44	8.229,91	- 3.450,98	30
2019-2020	3.017,67	7.093,01	10.110,68	- 4.075,34	25
2020-2021	2.655,52	5.485,75	8.141,26	- 2.830,23	26
2021-2022	3.254,68	9.869,99	13.124,68	- 6.615,31	25
2022-2023	3.146,95	46.212,71	49.359,67	- 43.065,76	5

Nguồn: Ministry of Commerce and Industry - Government of India (2023)

Số liệu trên cho thấy, thương mại song phương Ấn Độ - Nga trong gần một thập niên đã có sự biến động đáng kể. Nếu trong năm tài chính 2014 - 2015, tổng giá trị thương mại Ấn Độ - Nga đạt khoảng 6,3 tỷ USD thì đến năm tài chính 2022 - 2023, thương mại Ấn Độ - Nga đạt gần 50 tỷ USD. Do vậy, từ vị trí là đối tác thương mại lớn thứ 33 của Ấn Độ vào năm tài chính 2014 - 2015, Nga vươn lên trở thành đối tác thương mại lớn thứ 5 của Ấn Độ vào năm tài chính 2022 - 2023, sau Mỹ, Trung Quốc, các Tiểu vương quốc Arab Thống nhất (UAE) và Saudi Arabia. Tuy nhiên, Ấn Độ đang phải đối mặt trước tình trạng thâm hụt thương mại ngày càng có xu hướng mở rộng trong quan hệ với Nga.

Hiện nay, các mặt hàng chính được xuất khẩu từ Ấn Độ sang thị trường Nga bao gồm dược phẩm, trà, cà phê, thuốc lá, nồi hơi và lò hạt nhân, thiết bị máy móc và cơ khí, các loại hóa chất hữu cơ, và các thiết bị, máy móc điện tử. Trong khi đó, Ấn Độ nhập từ thị trường Nga các mặt hàng bao gồm ngọc trai, kim loại và đá quý, các thiết bị điện hạt nhân, các thiết bị và máy móc điện tử, dầu mỏ và các chế phẩm từ dầu mỏ, sắt và thép... (Ministry of External Affairs, Government of India, 2016, pp.2-3).

2.3. Lĩnh vực văn hóa

Giao lưu và trao đổi văn hóa đóng vai trò đặc biệt trong mối quan hệ Ấn Độ - Nga. Bắt đầu từ nhiều thế kỷ trước, mối giao lưu văn hóa giữa hai nước đặt nền móng vững chắc cho quan hệ Ấn Độ - Nga thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh. Tính đến thời điểm năm 2023, Nga đã duy trì 5 trung tâm văn hóa tại Ấn Độ, bao gồm: Trung tâm Khoa học và Văn hóa Nga tại New Delhi, Trung tâm Khoa học và Văn hóa Nga tại Mumbai (thuộc bang Maharashtra), Trung tâm văn hóa Nga tại Chennai (thuộc bang Tamil Nadu), Trung tâm văn hóa Nga tại Thiruvananthapuram (bang Kerala) và Trung tâm văn hóa Nga tại Kolkata (bang Tây Bengal). Trong khi đó, Ấn Độ cũng duy trì Trung tâm văn hóa Jawaharlal Nehru tại thủ đô Moscow của Nga.

Các trung tâm văn hóa kể trên của hai nước đóng vai trò tích cực trong việc giới thiệu, quảng bá các giá trị văn hóa đến người dân Nga và Ấn Độ. Cụ thể, các trung tâm khoa học và văn hóa Nga tại Ấn Độ luôn nỗ lực làm phong phú hơn nữa đời sống văn hóa tinh thần của người dân nước sở tại, thông qua việc giới thiệu điện ảnh Nga, các điệu múa ballet cổ điển, âm nhạc, vũ điệu, văn học của người Nga nhằm kết nối và đưa người dân Ấn Độ và Nga đến gần nhau hơn. Các văn tự cổ của Nga cũng được chuyển ngữ sang nhiều thứ tiếng Ấn Độ. Thêm vào đó, nhiều vở kịch huyền thoại của nước Nga đã, đang được công chiếu và thu hút được sự quan tâm đặc biệt từ công chúng Ấn Độ (Tawseef Ahmad Bhat, 2021, p.781). Trong khi đó, được thành lập từ năm 1989 tại Moscow, Trung tâm văn hóa Jawaharlal Nehru có sứ mệnh duy trì mối quan hệ văn hóa với Nga. Trung tâm này đã và đang hợp tác với một loạt các trường đại học của Nga để tổ chức các sự kiện văn hóa nhằm quảng bá các thành tố then chốt trong văn hóa Ấn Độ tới người dân Nga như Yoga, múa Kathak, vũ điệu Bollywood, múa dân gian Nga, âm nhạc, văn học, y học cổ truyền Ayurveda và triết học Ấn Độ... (Embassy of India in Moscow, 2023).

Sau chuyến công du của Tổng thống Vladimir Putin tới Ấn Độ vào ngày 25-26/1/2007, các hiệp định văn hóa được ký kết giữa 2 nước và mối quan hệ văn hóa Ấn Độ - Nga được đẩy mạnh (Tawseef Ahmad Bhat, 2021, p.782). Năm 2008 là “Năm văn hóa Nga tại Ấn Độ”, năm 2009 là “Năm văn hóa Ấn Độ tại Nga”. Tương tự như vậy, “Lễ hội văn hóa Ấn Độ” được tổ chức trên khắp nước Nga trong suốt năm 2011, trong khi đó “Lễ hội văn hóa Nga” được tổ chức long trọng ở Ấn Độ vào năm 2012. Trong chuyến công du chính thức của Tổng thống Putin tới Ấn Độ vào năm 2012, chương trình trao đổi văn hóa Ấn Độ - Nga trong giai đoạn 2013 - 2015 đã được ký kết. Chương trình này tạo cơ hội để hai nước có thể chia sẻ các chương trình biểu diễn nghệ thuật, các buổi trưng bày nghệ thuật đương đại, các chuyến thăm của các nhóm nghệ thuật, nhân viên của các viện bảo tàng, các nhà văn và các nhà làm phim (Tawseef Ahmad Bhat, 2021, p.782).

Bên cạnh các chương trình trao đổi văn hóa kể trên, Ấn Độ và Nga cũng dành các chương trình học bổng cho người dân của hai nước để họ có cơ hội theo đuổi chương trình học tập sau đại học tại nước sở tại. Ví dụ, Ấn Độ cung cấp các chương trình học bổng để người dân có quốc tịch Nga có thể theo học chương trình đào tạo sau đại học trong các lĩnh vực như khoa

học xã hội và nhân văn, y học cổ truyền Ayurveda, múa và âm nhạc. Những nỗ lực kể trên của cả Ấn Độ và Nga đã và đang góp phần tăng cường, thúc đẩy mối quan hệ văn hóa giữa hai quốc gia nói chung, xây dựng cầu nối vững chắc cho tình hữu nghị, vun đắp sự hiểu biết giữa hai dân tộc nói riêng.

Như vậy, tiến trình quan hệ Ấn Độ - Nga cho thấy trong suốt 75 năm hợp tác và phát triển, Ấn Độ và Nga là những đối tác chiến lược quan trọng của nhau, đặc biệt trên phương diện an ninh - quốc phòng. Ở giai đoạn sau năm 1991, Ấn Độ và Nga đã nỗ lực mở rộng mối quan hệ song phương trên các phương diện khác như kinh tế, văn hóa. Tuy nhiên an ninh - quốc phòng vẫn là trụ cột chính trong quan hệ song phương Ấn Độ - Nga, trong khi mối quan hệ kinh tế của hai nước chưa thực sự có nhiều bứt phá vì Nga vẫn là một trong những thị trường cung cấp vũ khí chính yếu của Ấn Độ. Trong bối cảnh nhiều biến động ở khu vực và trên thế giới, hai nước kỳ vọng sẽ tiếp tục duy trì mối quan hệ đối tác chiến lược đồng thời tiếp tục ủng hộ quan điểm về một thế giới đa cực công bằng hơn, đa dạng hơn.

Kết luận

Được chính thức thiết lập khi Ấn Độ giành được độc lập từ thực dân Anh (năm 1947), mối quan hệ Ấn Độ - Nga đã trải qua chặng đường hơn 75 năm. Trong chặng đường dài này, quan hệ Ấn Độ - Nga đã trải qua những bước thăng trầm nhưng về căn bản mối quan hệ của hai nước vẫn không ngừng hợp tác và phát triển. Cụ thể, trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh, Ấn Độ và Liên Xô được coi là những đối tác tin cậy tại châu Á sau khi hai nước ký kết Hiệp định hợp tác hữu nghị (năm 1971). Cũng từ đây, Liên Xô trở thành đối tác thương mại, thị trường cung cấp vũ khí, đối tác cung cấp viện trợ vô cùng quan trọng của Ấn Độ.

Mối quan hệ hữu nghị Ấn Độ - Liên Xô đã đặt nền móng vững chắc cho mối quan hệ Ấn Độ - Nga trong thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh. Theo đó, mối quan hệ hai nước được tăng cường và phát triển trên nhiều lĩnh vực. Với mục tiêu duy trì thế cân bằng tại khu vực châu Á, đồng thời đảm bảo cân bằng chiến lược trong khu vực châu Á, trong bối cảnh ảnh hưởng của các cường quốc gia tăng, việc trao đổi - giao lưu văn hóa, hợp tác an ninh quốc phòng đã và đang giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong mối quan hệ Ấn Độ - Nga. Trong khi đó, mối quan hệ kinh tế giữa hai nước chưa tương xứng với sự phát triển tổng thể của quan hệ hai nước. Điều này đòi hỏi chính phủ của hai nước cần thúc đẩy hợp tác hơn nữa, đồng thời cần tìm ra những giải pháp khả thi để phát triển mối quan hệ song phương một cách toàn diện.

Tài liệu tham khảo

1. Debasish Nandy (2020). India and Russia: An investigation of Relational Equations (1991-2020), *Social Inquiry: Journal of Social Science Research*, Vol.2, No.2, pp.116-132.
2. Divyabh Manchanda (2020). *India-Russia Relations: Then and Now*. Rajiv Gandhi Institute for Contemporary Studies, New Delhi, India.
3. K. Alan Kronstadt (2022). India-Russia Relations and Implications for U.S Interests. *Congressional Research Service*, 32 pages.

4. Ministry of External Affairs- Government of India (2016). *India-Russia Relations*. https://mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Russia_-DEC_2012.pdf. Ngày truy cập 16/7/2025.
5. Ministry of Commerce and Industry - Government of India (2023). *India-Russia trade*. <https://tradestat.commerce.gov.in/eidb/Default.asp>. Ngày truy cập 17/5/2025.
6. Rajan Menon and Eugene Rumer (2022). Russia and India: A New Chapter. *Carnegie Endowment for International Peace*, 33 pages.
7. Tawseef Ahmad Bhat (2021). India - Russia Relations: From Cold War to Post-Cold War Era. *Wesleyan Journal of Research*, Vol.14, No.02 (February 2021), pp.777-784.
8. The Embassy of India in Moscow (2023). *India - Russia Cultural Relations*. <https://indianembassy-moscow.gov.in/india-russia-cultural-relations.php#:~:text=Festivals%20of%20India%20take%20place,conducted%20by%20India%2Dbased%20teachers>. Ngày truy cập 18/6/2025.
9. The Embassy of the Russian Federation in the Republic of India (2021). *Indo-Soviet Relations - Documents (1971)*. https://india.mid.ru/en/history_/articles_and_documents/indo-soviet_relations_documents_1971/. Ngày truy cập 24/6/2025.